

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno MCCCCXXXVIII. ad annum MCCCCXL.

Parisiis, 1644

Collatio Decimaseptima. Die VIII. Martii. Examinatur auctoritas Basili de
processione Spiritus sancti a Filio, variis allatis codicibus tam integris,
quam corruptis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15490

ANNO
CHRISTI
1439.

Deus. Personæ constituuntur ex essentia & ex proprietate: & ideo nil plus est in persona, nisi essentia & proprietas: & ista duo proprietates & essentia sunt vnum secundum rem, & secundum proprietatem personæ distinguuntur realiter, quia sunt ad aliquid; & secundum essentiam sunt vnum, & est vnus Deus; & hæc essentia communicatur.

AND. Ad alium diem, adstrictis rerum angustia audientium sensibus, negotium est dilatatum, Græcis volentibus.

NOTÆ AD DECIMAMSEXTAM
COLLATIONEM.

¹ *Causa.*] Græci pro principio dicunt causam, vt habetur in definitione huius Concilii. Vide opuscul. Beslarionis ad Alexium, in fine huius operis cap. i.

² *Replicas.*] Vim faciebat prouincialis, vt Ephesus concederet, Spiritum procedere etiam a Filio, & non tantum esse consubstantialem Patri & Filio, vel procedere a Patre, cui est consubstantialis Filius, & non a Filio, vt infra.

³ *Sequitur.*] Iam dixerat non esse principiatam, quia intelligitur ex principio communicante vnum & idem. Modo vltius respondet, non esse principium & causam ipsam essentiam, nisi vt in supposito.

⁴ *Persona Patris.*] Sensus prouincialis est, quod cum dicit Concilium Nicænum, *Genitum ex Patre, hoc est de substantia Patris*, intelligendum est de persona Patris vt quod, & de essentia vt quo, non autem quasi ex aliqua tertia specie substantiæ. Ideo subdit Concilium ibidem, *Consubstantialem Patri*: tunc enim agebatur de hoc articulo consubstantialitatis contra Arium.

COLLATIO DECIMASEPTIMA.
DIE VIII. MARTII.

*Examinatur auctoritas Basiliæ de processione Spiritus sancti
a Filio, variis allatis codicibus tam integris,
quam corruptis.*

AND. DIE octaua Martii in conuentu Florentiæ tertio Ephesus hoc modo colluctationi principium dedit.

EPHES. Prædie, reuerendissime pater, dimisimus secundam auctoritatem Basiliæ per vos allatam: quare videtur, vt legatur auctoritas, si placet, vt ambo illam consideremus.

AND. Fuit lecta auctoritas in Græco, demum in¹ Latino. Quæ autem necessitas, si dignitate aut ordine tertius est Spiritus, tertium esse natura? Dignitate namque aut ordine secundum esse a Filio, cum ab ipso habeat esse, & ab eo accipiat & annuntiet nobis, & omnino ab illa² dependeat causa, pietatis tradit sermo: natura uti tertia, nec a sanctis scripturis edocti sumus, neque ex sanctorum dictis colligere possumus.

EPHES. Liber iste reperitur apud nos ita corruptus, ita adulteratus circa istam auctoritatem, ut per vos dicta est. Nam sunt in Constantinopoli quatuor vel quinque libri, qui ita etiam se habent. Libri enim qui sanam & incorruptam habent sententiam, sunt prope mille, vel plures, qui quidem digni sunt & propter multitudinem & antiquitatem, & qui etiam seruant consequentiam secundum intentionem doctoris. Videtur, quod id quod passum est sanctum symbolum³, manifeste hoc idem passus sit liber per manus eorum qui alias sentiunt, & suscepit additionem, quæ multam contrarietatem habet, & quæ multam incongruentiam, & insequentem & auctoritati & intentioni doctoris. Primo itaque aspiciamus librum istum antiquissimum apud nos, ubi nulla est additio: deinde inquiramus consequentiam auctoritatis ad ea quæ dicta sunt, & quæ sequuntur intentionem doctoris.

¹ Intelligit de addit. process. a Filio, quam Iulianus card. supra ex vetustis codicibus probavit legi in simbolo septimæ Synodi.

PROV. Audiatis, & postea legetis. Audiuimus duo a vestra paternitate. Primo, quod libenter voluissetis profequi materiam, de qua in præcedenti congregatione feceratis mentionem. Et quia propter meam requisitionem descenditis ad auctoritatem Basiliæ, reseruantes illa ad sequentia, & super hoc multum mihi placet ut semper incipiamus a testimoniis sanctorum patrum; quia semper testimonia termini sunt, ad quos vos & nos debemus intendere: post testimonia ero paratissimus respondere ad quæ sita tua. Secundum dixistis, quod liber noster fortasse patitur calumniam per additionem, ut etiam alias dicebatis de additione in simbolo. Ad hanc particulam de simbolo sic dicimus, quod ita clare per reuerendissimum dominum cardinalem dictum est, ut nil lucidius dici possit. Ad primum, sicut alias dictum est in loco isto, si aliquid dubitationis apud vos remanet, expleta ista materia, semper
erimus

ANNO
CHRISTI
1439.

erimus parati respondere. Ad factum libri ita dicimus, quod iste liber de anno praterito de Constantinopoli adductus est, & dominus Nicolaus de Cusa portauit: & est liber in membranis, non in papyro, & antiquissimus, ita ut secundum iudicium plurimorum qui viderunt, visa antiquitate, videtur scriptus vltra 600. annos, & sic ante separationem hanc: & est ita correctus, & appuntatus, & ordinatus, ut nil deficiat. Dico igitur, quod falsitas non potest attribui huic libro de additione. Primo quia nunquam fuit apud Latinos, nisi modo. videatis omnes vos si est posita rasura vel additio. Secundo, quia ratio istius additionis, de qua dicitis, non videtur posse attribui Latinis. Ratio est, quia vsque ad horam presentem, (ut cum venia semper dicam) ex vestrismet libris, & ex Synodis antiquissimis apparet manifeste, quod vitium corrumpendi libros, & auferendi quæ quandoque faciebant contra impugnantes fidem, fuit deprehensum in partibus vestris. Legatis in epistola per Cyrillum ad Ioannem Antiochenum scripta, cuius initium est; Exultent caeli: in fine illius, quæ etiam subscripta fuit a tota Calchedonenſi Synodo, ita scribit: ^a Nam si quidam eorum qui recta peruertere solent, meas voces immutant ad placitum, non admiretur hoc tua sanctitas, sciens, quoniam etiam omnes hæretici de scripturis diuinitus inspiratis suorum colligunt errorum occasionem, ea quæ dicta recte sunt, sua malitia corrumpentes. Et ponit exemplum, vltra suam, de Athanasii epistola, ostendens quod epistola Athanasii ad Epiſtetum fuit corrupta. Idem beatus Cyrillus scribens ad Acacium in epistola cuius initium est, ^b Mutua re vera locutio; in fine ita loquitur: Si autem quasi a me scripta, a quibusdam proferratur epistola, quod pœnitentiam egerim de his quæ apud Ephesum gessimus, derideatur. nam sumus per Dei gratiam in bono sensu, nec extra rationem rectam ferimur. Ex quibus verbis habetur manifeste, quod semper Cyrillus fuit illius sententiæ, qua fuerat in tertia Synodo: & in illamet epistola introducit Emisenum episcopum, qui detulerat Cyrillo illam epistolam Athanasii ad Epiſtetum corruptam, & interrogabat Cyrillum, si erat eiusdem fidei, prout Athanasius: & beatus Cyrillus ita respondit: Si habes epistolam Athanasii ad Epiſtetum integram, & non cor-

^a In actis Concilii Ephes. part. 1. cap. 14.

^b Alias, Res sane dulcis. In act. Conc. Ephes. part. 1. cap. 35. in fine.

ruptam, eiusdem fidei sum cum Athanasio. Viderunt hanc epistolam cum illa quam habebat apud se, & apparuit, quod erat difformis: & in toto oriente non fuit reperta epistola integra Athanasii, nisi apud Cyrillum; unde ille Emisenus correxit suam ad exemplum illius quæ erat apud Cyrillum, & misit correctam Ioanni Antiocheno. Modo non videtur irrationabile, quod stante isto dissidio nostro, illi primi, quibus magis imputandum est quam posterioribus, assumentes occasionem diuisionum ex hac parte processione Spiritus sancti a Patre & Filio, quæ semper fuerat a principio fidei nostræ vsque ad illam horam clara, ad remouendum hoc quod Basilius ponit, quod corruerint libros, de quibus dicitis: unde verisimiliter creditur, quod Spiritus sanctus reseruauerit hunc librum in vrbe Constantinopolitana, vt non inueniretur ab illis. Quare ex dictis nulla sequitur ratio, quod hic sit fallacia additionis. Vltius, quia nos & vos conuenimus ad videndum veritatem, ex mutua caritate in sancta intentione debemus inuicem libros communicare. Et quia res hæc est magni ponderis, si aliquis apud vos habet librum Basilii antiquissimum, producantur omnes vestri, & conferantur cum isto. Secundo videantur sequentia, vt ex præcedentibus & sequentibus de necessitate concludatur, quod ita voluerit. Hæc sunt quæ pro nunc habemus.

CARD. Legatur particula, prout in libro vestro: & ostendatur liber noster, & vester est in papyro?

EPHES. Ita.

ANDR. Hoc medio inuicem ostensi sunt libri imperatori.

EPHES. Quod liber iste similis apud nos inueniatur habens additionem, prout & vos produxistis, nos etiam professi sumus: propterea non est mirandum si liber iste de libris illis qui inueniebantur in Constantinopoli, habitus sit. Videtur itaque potius non fecisse nos talem additionem. Nam si nos fecissemus, de facili potuissemus nos delere omnes libros qui in Constantinopoli inueniebantur, cum sint pauci libri, qui hanc additionem habeant. Sed cum vsi fuerimus simplicitate, nos permisimus vt starent libri, in quibus erat contraria opinio, de quibus potest dici hunc inde transductum. Verisimile etiam est librum hunc

ANNO
CHRISTI
1439.

fuisse scriptum ab aliquo, qui apud illas partes fuit illius opinionis: & hoc modo non est mirandum, cum verisimile sit, etiam in istis partibus fuisse aliquos, qui fuerunt nostræ opinionis. Quod autem multoties corruptio facta fuerit in illis partibus a nonnullis hæreticis, qui novas quasdam opiniones inducebant in ecclesiam, assentimur, & habemus auctoritates quas produxistis, quæ dicunt quod dicitis. Sed apud vos bene scitis fuisse tempore papæ Zosimi producta gesta Nicæni Concilii ad Concilium^a Carthaginense. Nam scripsit ille papa Zosimus illi Concilio, quod Nicænum Concilium in Canonibus suis dedit auctoritatem apostolorum & primatum totius orbis summo pontifici Romano^b, allegatis Canonibus quibusdam Concilii Nicæni: quem Canonem cum non cognouerint, qui erant in Concilio Carthaginensi, non susceperunt ita de facili, sed dixerunt: Nos nil tale habemus in Canonibus Nicænis, & propterea quæremus authentica Nicæna a pontificibus orientalibus, hoc est a patriarcha Alexandrino beato Cyrillo, & Constantinopolitano beato^c Sophronio. Hæc authentica Nicæna fuerunt requisita a dictis episcopis per epistolas Concilii, & missa fuerunt eis, & inuenta sunt nullatenus habere Canonem illum, quem papa produxit: propterea scripserunt ipsi, quod non quæreret amplius auctoritatem apostolorum, cum non fuerit ei tradita per Canones Conciliorum. Vides quomodo papa ille adulterinum Canonem produxerit, præsertim cum scripserit ad tale magnum Concilium, & de tam maxima re. Non est itaque mirandum, si apud nos aliqui libros corruerint, volentes innouare dogmata, & inniti voluntatibus propriis. Et in hac auctoritate Basilii est multitudo & antiquitas librorum, quæ libro nostro victoriam dant: & hoc ipsum, quod fuerint libri pauci, & quod non fuerunt deleti, licet fuerit possibile propter paucitatem, videtur quod confisi nos veritate & aliis vocibus Basilii patris nostri, hanc additionem permisimus stare in huiusmodi libris, prout stat.

PROV. Legatis, prout habetis: legatis illa verba, vbi incipit^d, Quæ est necessitas, ad verba Eunomii, illa videlicet: Cum vero sufficiant tanta de Vnigenito, iustum est de Paracleto dicere, neque sequentes aliorum opinio-

Concil. Tom. 33.

V u ij

^a Carthaginense V I.

^b Et in specie de appellat. ad sedem apost. ut statim infra in responsione pronunc. vbi incipit, Multa dicta, hac eadem collat.

^c Proclo.

^d Incipit examinare antecedentia & consequentia verba sancti Basilii lib. 1. contra Eunomium initio, ut appareat sensus eiusdem ad confirmationem præcedentis auctoritatis adductæ ex eodem, & pro clariori intelligentia videndus est textus sancti Basilii.

nes non exquisitas, sed custodientes in omnibus sanctorum doctrinam, a quibus cum tertium ipsum dignitate & ordine didicerimus tertium, & natura credimus.

EPHES. Eunomius sic dicit.

PROV. Nos scimus.

EPHES. Eunomius sic dicit, quod cum voluerit dicere de Paraclete, non sequeretur opinionem multorum, sed custodiret sanctorum doctrinam, a quibus didicit Spiritum esse tertium in dignitate & ordine, & propter hoc tertium esse natura. Videamus quid ad hoc dicat Basilius.

AND. Surrexit legens hæc verba Basili. Quod autem ipse non putet oportere in simplici & rudi fide multorum manere, sed artificiosis quibusdam & sophisticis sermonibus iterum ad id quod sibi videtur, decipiat veritatem, satis ex his quæ dixit, ostendit. Nam cum ipse contemnat multorum opiniones, qui sentiunt Spiritum sanctum nosci ex sanctorum doctrina, hos qui eam tradiderunt, tacet: nunc etiam illa faciens, quæ in sermonibus qui sunt de Unigenito, fecisse ostenditur, dicit a sanctis didicisse tertium esse dignitate & ordine, a seipso credidisse tertium esse natura. Qui autem sint sancti, & quibus sermonibus dixerint, dicere non potest. Numquid fuit vnquam homo sic audax, qui diuinorum dogmatum inuolutiones induceret? Itane se habet liber vester?

PROV. Ita: hic dicit Basilius occurrens Eunomio, quod ab his quæ dixit, manifestauit satis, quod ipse non vult perseverare in simplici & rudi fide multorum, sed decipit veritatem, ut sibi videtur, & contemnit multorum opiniones, qui sanctificant Spiritum. Fingit se custodire doctrinam sanctorum: qui autem sunt sancti, & quibus sermonibus dixerint, tacet: ipsum inculpat ut audacem, & inuolutionem dogmatum producentem. Habesne quæ dicta sunt?

EPHES. Videtur ex his beatum Basilium non suscepisse, quod sanctorum hæc fuerit doctrina, tertium esse dignitate & ordine Spiritum. Imo ipse accusat Eunomium, ut audacem & fallacem. Nonne de necessitate quæ dicta sunt, inferuntur? Videamus quæ sequuntur, & addiscamus, si potius quæ sunt in vestro libro, faciant pro nobis.

ANNO
CHRISTI
1437.

PROV. Vos videmini inferre, quod nos non inferimus.

AND. Continuauit legens. Quæ ergo necessitas est, si dignitate & ordine tertius est Spiritus, tertium etiam esse natura? Nam dignitate quidem secundum esse a Filio tradit forte pietatis sermo: natura autem tertia uti, nec a sanctis doctrinis docti sumus, neque ex his quæ prædicta sunt, consequenter possibile est syllogizare vel colligere. Nam sicut Filius ordine secundus a Patre, quia ab ipso est, quia principium & causa ipsius est Pater, & quoniam per ipsum accessus est ad Deum Patrem; natura non secundus, quia deitas in utroque vna est: manifestum quod Spiritus sanctus etsi succedit Filio dignitate & ordine, non inde sequi verisimiliter, ut concedamus ipsum esse alienæ naturæ.

EPHES. In hac parte cum primo inculpauerit Eunomium Basilius, ut innouatorem & audacem, quia sanctis apponebat quæ per ipsos non sunt dicta: postea concedit per suppositionem tertium esse dignitate & ordine Spiritum sanctum, sed non ex hoc, ut ex necessitate, inferri tertium natura. Eunomium improbat dicentem se custodire doctrinam sanctorum: Contemnens, inquit, opinionem multorum, qui Spiritum sanctum glorificant, dicit se custodire doctrinam sanctorum: sed qui sunt sancti, & quibus sermonibus hoc dixerunt, nunquam ausus est ostendere audax homo, qui innouator est dogmatum diuinorum. In his Basilius videtur clare nullo modo suscipere nec putare esse doctrinam sanctorum, tertium esse dignitate & ordine Spiritum. Postea cum hoc concesserit per suppositionem infert sic: Quæ necessitas, si dignitate & ordine tertius est Spiritus, tertium esse natura? Nam esse a Filio dignitate secundum, tradidit forte pietatis sermo. Ita liber noster habet, cum liber iste sit antiquissimus, ut videtur, & consona sint dictis. Qui enim omnino noluit suscipere, tertium esse ordine & dignitate Spiritum, nec putare doctrinam sanctorum, sed dedit per suppositionem, quomodo ipse poterat reddere rationem, quod propter hoc secundus est a Filio Spiritus, quia ab ipso habet esse, & accipit, & annuntiat nobis? Id quod non suscepit prius, quomodo de eo debeat reddere rationem? & impertinens est additio intentioni beati Basilii: hoc magis est

conueniens, quod in nostro iacet libro, quod per suppositionem det hoc: & inferius dicit amplius, cum dixisset exempla angelorum, sic in libro nostro dicit, nescio si taliter & in vestro iacet: legantur exempla.

PROV. Scio exempla de angelis, & de sanctis, & de stellis.

EPHES. Volo quod legantur.

AND. Legit lector his verbis sic, videlicet & Spiritum sanctum, licet dignitate & ordine succedat, vt dicunt: accepimus namque tertium a Patre & Filio numerari, ipso Domino in introductione salutaris baptismatis tradente ordinem, cum dicit: *Ite, baptizate in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.* sed ad naturam tertiam a natura Patris & Filii deiectum nusquam recepimus.

Matth. 28.

EPHES. Sic positus exemplis, cum dubitatione dicimus dedisse sermonem, quod etsi tertius est dignitate, vt dicunt, (sic in libro nostro iacet) quonam modo Basilius dixisset hoc, & dedisset pro concessio, Spiritum esse tertium, & secundum a Filio, si ex seipso penitus hoc negauit, & alienum a doctrina sanctorum putauit? Quod autem hanc opinionem nullo modo habuerit Basilius, nec senserit Spiritum a Filio procedere, & ab ipso accipere esse, testis est nobis non alius, sed ipsemet scribens in epistola quam scribit fratri Gregorio de differentia essentiae & personae, vt ab auctoritate quae legenda est, manifeste cernitur intentio Basilii, & qualem opinionem habuerit de processione Spiritus. Nam dicit sic in epistola: Quoniam Spiritus sanctus, a quo omnis creatorum bonorum largitio manat, a Filio pendet, cum quo indistanter consideratur, a causa autem Patris pendens, habet esse, vnde & procedit: hoc notionale secundum proprietatem personae habet, quod post Filium & cum ipso agnoscitur, & quod a Patre subsistat: Filius autem, qui Spiritum qui a Patre procedit, per se & cum se ostendit, solus vnigenitus a non genito, lumen splendens, nullam secundum proprietatem notionum habet communicationem a Patre ad Spiritum, sed quod tantummodo his signis indicatur.

In hac auctoritate plane Basilius a Patre solum habere esse dicit. nam dicit sic: Spiritus sanctus a Filio quidem pendet, hoc est, post Filium ordinatus est. Postea reddens

ANNO
CHRISTI
1459.

rationem, non dicit, quod ab ipso procedat, aut ab ipso habeat esse, vt auctoritas quæ a vobis producta est, dicit: sed cum ipso indistanter comprehenditur, cum a Patre procedat: & infert partiali figura diuidens sermonem; A paterna causa pendens habet esse, vnde & procedit. Videtne quomodo soli Patri dat causam Spiritus? quod pendens habeat esse Spiritus? Nunquam in hac auctoritate contraria sibi sanctus dixisset. Nam ratio non permittit hoc Filio dari: datum est sibi notionale signum, quod cum ipso indistanter comprehendatur. & subdit: Filius, qui per se & secum notificat Spiritum. Non dicit, quod ipse producat, sed quod a Patre procedentem notificat. Deinde dicit: Non genitus ex non genito^b Patre splendet. dixit Filium nullam habere communionem iuxta proprietatem huiusmodi, a Patre aut a Spiritu. Non ergo aliquam communicationem habet in productione Spiritus, quæ personæ Patris attribuitur: sed dicit, Cum Filio agnoscitur & Spiritus sanctus, his, & non^c aliis, solus genitus Filius a Patre, quia per se & cum seipso notificat Spiritum. Ergo his solis ostenditur & cognoscitur, & non aliis. Quomodo communicat productioni Spiritus, quæ Patri attribuitur soli?

^a solo scilicet Patre, secundum Ephes.^b Patre, scilicet Filio.^c Scilicet, filii.

PROV. Multa dicta sunt per reuerendum patrem, quæ forte potuissent paucioribus exprimi, si volumus venire ad rei veritatem, cum veritas paucis sit contenta. Sic ergo respondeo breuiter ad dicta duo quæ præmisistis ad deiiciendam auctoritatem: sic dico. Cum ipse dixisti, quod liber productus in medium potuit corrumpi per aliquem ibi existentem, qui teneret nostram opinionem: hoc sic reiicitur, quod a tempore quo liber scriptus est, vt manifeste apparet eius inspectu, eo tempore nulla erat diuisio inter Latinos & Græcos: & hæc videtur satis euidens coniectura. Secundo, quia non est dictum per me, quod patres qui sunt in præsentem tempore, vel qui paulo ante nos fuerunt, debuerunt libros corrupisse: sed dicimus de auctoribus huius diuisionis, qui cum viderunt, quod doctores Græci & Latini hanc opinionem tenerent (vt manifeste ostendetur cum vestris libris) non inuenerunt meliorem viam coloris sui, quam ad falsificandum libros quos potuerunt habere. Quoad secundum sic dico. Alle-

gauisti Zosimum papam, & dixisti, quod misit certos Canones Nicænos ad Concilium Carthaginense; volens inferre, Zosimum misisse Canonem corruptum, & quod Zosimus fecerit hanc falsitatem: non allegasti aliquem doctorem qui hoc dicat, aut hæreticum. Ego allegavi vobis duo magna testimonia in duabus epistolis beati Cyrilli, quarum vna fuit acceptata per totum Concilium Calchedonense. Quare qui talia vult impugnare, oportet vt non loquatur ex se, sed magni doctoris introducat auctoritatem. Debes bene recordari, quod reuerendus dominus cardinalis produxit testes authenticos & antiquissimos, epistolam sancti Iulii ^a papæ, & epistolam Liberii ^b papæ; & qualiter beatus Athanasius in illa persecutione quam habuit a Concilio Antiocheno, vbi fuit damnatus, scribens ad sanctum Marcum ^c & Felicem papam, ac Iulium, ac Liberium, qui omnes fuerunt suo tempore, supplicauit istis pontificibus, vt cum haberent gesta Nicani Concilii in sede Romana, quia per totum orientem ab illis Arianis fuerant corrupta ^d: ibi rescribunt illi pontifices ^e Athanasio, qualiter habebant in patriarchio Romano integra in Græco & Latino cum sigillis & subscriptione patrum qui Nicææ fuerunt, & quod illa reseruabant pro maxima veneratione, & quod nolebant mittere originalia, & quod mitterent certa capitula, eo quod ipse appellauerat a Concilio illo ad sedem Romanam; & insurgebant contra eum illi Ariani, quod non poterat appellare a sententia Antiocheni Concilii ad papam: & vt ipse posset ostendere Canones Nicænos, quorum vigore bene & optime appellauerat, misit Liberius multos Canones Athanasio, qui fuerunt vobis nuntiati in Ferraria, in epistola, inter quos est speciale, quod ad sedem Romanam est appellandum a toto mundo: & ita fuit defensio Athanasius. Et ideo sanctus Iulius papa respondens illis de Antiochia qui fecerant Concilium, multum acerrime eos reprehendit de præsumptione, quia fecerunt Concilium sine consensu sedis apostolicæ; ostendens ex Concilio Nicæno, quod nullum ratum est aut erit vnquam Concilium, quod Romanæ sedis non fuerit auctoritate firmatum. Quomodo possunt dicere, quod Zosimus falsificauerit in re quæ clara est? Dico quod illi Carthaginenses, quia sciebant

^a Epist. quæ incipit: Decuerat vos tom. 1. Concil. edit. Bini Colon. in Iulio, relata c. omnes episcopi 2. q. 6.
^b Epist. 13. tom. 1. Conc.
^c Epist. quæ incipit: Domino sancto, tom. 1. Conc. sub Marco.
^d Subintelligendū, quod sibi transmittent: inde enim volebat probare, licere sibi appellare ad sedem apost. vt ex sequentibus colligitur.

ANNO
CHRISTI
1439.

bant Canones corruptos in toto oriente, & sic^a fuerant missi. Hæc sunt testimonia sanctorum, & possumus etiam ostendere libros antiquissimos. Eadem facilitate refellitur quod dixistis, prout dixistis, stare^b autem, quia in tali casu magis sine testimoniis est loquendum. Nunc ad aliam partem dico sic, quod ex verbis quæ protulistis exponendo dicta Basili, non est mirum, si multa videantur inconuenientia, & cum quæ dixistis, quia fundauistis expositionem super textu corrupto: & dicitur per prouerbium, quod paruus error in principio, est magnus in fine: nil mirum si multa dicta sunt inconuenientia; & ideo pro intellectu veritatis bonum est vt restringamus nos ad duo. Primo dixisti: Spiritus pendet a Filio, sed tamen Filius non est causa Spiritus, sed Pater. Secundo nifus es dicere quod Spiritus non habet talem ordinem & naturam a Filio, vt Filius a Patre: ideo hic dicam certa. Et primo inquiri a te, quid intelligas per pendere & esse, quia dicis differre, esse causam, & pendere ab eo. nam apud nos semper esse dependet a causa, sed in diuinis non ponitur effectus, non principiatum. Hoc non dicimus nos Latini. Dicimus in diuinis, quod Filius est principium de principio, sicut Deus de Deo, quia Pater est principium: & secundum modum loquendi sancti Basili non solum in hoc loco allegato, sed in multis aliis (vt ostendemus) ostendit, quod eo modo se habet Spiritus ad Filium, secundum quod pendet ab eo, vt Filius a Patre, declaret differentiam in diuinis inter pendere & esse causam.

AND. Hic voluit respondere ad omnia, & prouincialis dixit: Dabitur facultas replicandi.

IMP. Ephesinus vult dicere circa certa prima: nam vltimo quæsitæ non sunt pertinentia.

CARD. Conuenimus, vt respondeatur quæsitæ tantum.

IMP. Quia per hunc patrem dixistis, nos sine auctoritate dixisse, volo dare testimonium^c.

PROV. Detur testimonium.

EPHES. Nos testimonium non adduximus, non quod non potuerimus: nam tenemus illud testimonium ex libris qui apud nos sunt. Nam paucos nos portauimus, sed liber ille inuenitur apud vos, & credidimus quod essent nota apud vos.

Concil. Tom. 33.

XX

^a Corrupti, scilicet, fuerat illis missi ab oriente, & ideo quærebant eos ab apostolica sede.
^b Deest aliquid: sensus autem est, quod non sint deprauidæ sententia sanctorum patrum, sed magis sine testimoniis loquendum.

^c De his, scilicet, quæ dixerat Ephesinus contra Zosimum papam.

PROV. Quomodo vocatur ille liber?

EPHES. Liber Canonum^a.

PROV. Nunquam reperietur, quod Zosimus fecerit fallaciam.

PAPA. Respondeatis ad quæsitum, & liber producet in alio conuentu.

EPHES. Ut intelligatis primo in quo differt esse causa alicuius, & ab eo aliquid pendens, nos ad hoc dicimus, quod beatus Basilius volens exponere, quid sibi velit illud, Dependens, dicit pendet, id est, cum ipso ordinatur, & cum ipso comprehenditur.

CARD. Dicit post, vel cum ipso?

EPHES. Ea quæ connumerantur, non possunt vna voce proferri, sed est necesse quod personæ ordinentur, & vna præordinetur. Spiritus post Filium ordinatur; hoc aliter se habere impossibile est: non quod ab eo habeat causam; non hoc dixit Basilius: sed pendet, scilicet ordinatur cum ipso, similiter cum ipso percipitur: hoc dicit Basilius. Vos autem ubi inuenistis istam vestram expositionem, ut omne quod ab alio dependet, ab eo habeat esse?

PROV. In diuinis.

EPHES. Ad hanc auctoritatem non egemus interprete, præter ipsum qui dixit, qui intulit causam pendentiæ hoc modo: Quia cum ipso indistanter comprehenditur.

PROV. Ergo pendere secundum Basilius, secundum tuam expositionem, nihil aliud est, quam Spiritum ordinari ad Filium. Quid est iste ordo Spiritus sancti ad Filium? Estne ordo originis, aut secundum causam & causatum? aut ordo. Dicatis, si est originis.

EPHES. Non dico, quod Spiritus ordinetur ad Filium, sed post Filium, ut in connumeratione saluo ordine, & cum necessitas sit post Patrem Filium, post Filium Spiritum.

PROV. Nil aliud est, nisi ordo secundum connumerationem vocis, ita quod secluso nomine, non est aliquis ordo Spiritus ad Filium. Est sic?

EPHES. Est quidem necessitas etiam secundum vocem vestram, ordinare personas diuinas: nam nullo modo possent numerari, nisi seruato ordine. Est secundum rei naturam ordo, ut dicit Basilius, quod Filius solus

^a Intelligit de Concilio Carthaginensi scripto, de quo vide loca supra adducta.

ANNO
CHRISTI
1439.

vnigenitus ex ingenito Patre effulgens, post ipsum debet numerari, vt vnigenitus a Patre: & secundum hanc rationem tertius debet dici Spiritus, ne Spiritus præordinetur Filio, & proxime referatur ad Patrem, & videatur esse alius Filius: propterea cum Filius numeretur proximus post Patrem, tertius est Spiritus connumeratus. Hic est ordo in diuinis, alium ordinem a theologis non habemus.

PROV. Dicitis, quod ex intentione Basilii ille est ordo naturæ Spiritus ad Filium. Oportet ergo intelligere ordinem naturæ inter Patrem & Filium. Estne ordo alius, quam ordo naturæ inter Spiritum sanctum & Filium? Quia ordo naturæ Spiritus ad Filium secundum vos, est ordinatio, non tamen importat causam. Cum autem ordo inter Filium & Patrem non significet nisi pendentiam, cum dicendo, inter Filium & Patrem est ordo naturæ, intelligatur Filium pendere a Patre, & Patrem esse causam: ita non habendo plus ad ordinem Filii ad Spiritum, solum dicendo, quod est ordo naturæ, necesse sequitur, quod Spiritus pendeat a Filio, & sit causa^a. Et hoc probo ex intentione ipsius sancti Basilii. Dicit enim post illa verba quæ fuerunt allegata in hoc libro^b nostro, continuando intentionem per totum capitulum incipit dicere, assignans causam, quare Spiritus existens tertius in Trinitatis ordine & dignitate, sit secundus a Filio, & tamen habeat vnam naturam cum eo: ita demonstrat assignans causam, sicut Filius ordine quidem secundus a Patre, quia ab ipso & per ipsum habemus accessum & adductionem ad Patrem & Deum; natura vero non secundus, quia deitas in vtroque vna: ita Spiritus quamuis dignitate & ordine secundus ordinetur a Filio, non tamen sequitur quod alienæ naturæ existat. Modo in hoc textu volens ostendere quod primo dixit, demonstrat, quod qualis est ordo Filii ad Patrem per hoc, quod Pater est ante & causa Filii, & tamen vna natura; eundem ordinem habet Spiritus ad Filium. Hæc clara sunt ex Basilio, & deducit per exempla inconuincibiliter contra Eunomium: & hæc est sententia totius capituli Basilii dicentis, quod omnes angeli sunt vnus naturæ, in eadem scilicet natura intellectuali: &

^a Principium, scilicet Spiritus sancti.

^b Loco supra citato, scilicet lib. 3. aduersus Eunomium initio.

tamen ponit ordinem inter eos & dignitatem, allegans multos textus scripturæ, per quos ostendit gradus angelorum & dignitatum, & concludit, quod omnes angeli habent ordinem inter se: ^a non sequitur, quod aliquis angelus sit alterius naturæ ^b; quia sicut ordinantur, semper remanent in eadem natura.

^a Subintelligendum, & tamen.
^b Scilicet, quam intellectualis, ut supra dixerat.

ANNO
CHRISTI
1439.

EPHES. Est quidem naturalis ordo inter Patrem & Filium, secundum quem Filius habet a Patre esse, & proxime ad ipsum refertur: & hic solus ordo tertium cogit numerare Spiritum. Propter hoc magnus Basilius in Patre & Filio illud pendere nullatenus ponit, nec dicit quod Filius sit secundus, quia ab ipso habeat esse: a Filio dicit Spiritum pendere, hoc est continuum esse & ordinatum cum ipso, ut quia comprehenditur indistanter cum ipso. Et hanc reddit causam, propter quam Spiritus pendeat a Filio, quia de necessitate Filius prius Spiritu intelligitur, quia Filius refertur continuus Patri. Verum si Basilius cognouisset ordinem inter Filium & Spiritum, ut inter Patrem & Filium, atque ita dixisset Spiritum secundum a Filio, ut Filius secundus a Patre, non fugillasset Eunomium, & non vocasset innovatorem scripturæ, eo quod diceret tertium ordine & dignitate esse Spiritum. Ex hoc constat, Basilius non recepisse, sed per suppositionem hoc ponere.

PROV. Loquimini contra textum: vos dixistis, quod inter Spiritum & Filium est ordo naturæ, & quod illa pendentia est ordo naturæ. Nos instamus sic, & super hoc cogita cum hinc recedis, quia ostendimus ex hoc libro, quod eundem ordinem quem Filius habet ad Patrem, ita Spiritus habet ad Filium: & vnum volo dicere imperatori, ut me percipiat.

AND. Voluit verba ad imperatorem, qui doctissimus, ac prudentia & solertia cunctos ex suis præuenire, notissime in pluribus ostendit; & ei hæc verba protulit.

PROV. Doctores nostri theologi semper conantur non mutare terminos a propria significatione, & ubi philosophi vsi sunt terminis propria ipsorum terminatione, ita doctores theologi vtuntur terminis, prout sunt firmi in eorum significatione: alias periret omnis scientia mundi, quia semper essemus in æquiuioco termino-

ANNO
CHRISTI
1459.

rum. Modo Aristoteles in quinto libro metaphysicæ in capite quod incipit, Natura, ibi primum modum ponit, quod sit generatio nascentium, ita quod natiuitas vocatur natura. Secundus modus est illud principium, ex quo sunt illa nascentia. Et hoc modo sumendo naturam, habet importare ordinem originis, prout nascentia sunt de substantia eius ex quo nascuntur. Et hoc significatu tam doctores Græci quam Latini, vt Athanasius, & Basilius, & beatus Augustinus, nec non & sequentes dicunt, quod ordo originis vnus personæ ad aliam est ordo naturæ: & ad hunc sensum loquitur Basilius & omnes, alias æquiucarent. Ita quod ordo originis nil aliud est nisi capere esse ab aliquo, & naturam eius a quo est, sicut sumitur in illo secundo modo: & ita omnes doctores mundi tenent. Si ergo est ordo naturæ Spiritus a Filio, ergo necessario sequitur, quod Spiritus habeat esse a Filio, & accipiat eandem naturam quam habet Filius. Hoc dicit Basilius in auctoritate adducta: hic est punctus rei nostræ.

EPHES. Antequam diligentius consideremus de ordine naturæ, inquiramus primo quid velit Basilius per hanc auctoritatem. Dicatis mihi; dicitis opinionem Basilii esse, Spiritum ordine & dignitate tertium?

PROV. Ita, & ita loquitur textus.

EPHES. Dicebatne idem & Eunomius se accepisse a sanctorum patrum doctrina?

PROV. Ita dicebat Eunomius, quod acceperat a scripturis, quod Spiritus sit tertius ordine & dignitate: imo in hoc conueniebant. Sed Basilius dicit, quod non sequitur ex hoc, quod sit tertius natura: & in hoc currit tota sententia capituli, vt demonstrabitur.

EPHES. Veritatem ergo dixisset Eunomius, Spiritum ordine & dignitate tertium, & accepisse a sanctis; & conuenisset cum sanctis.

PROV. Ita, & cum Basilio.

EPHES. Videamus si magnus Basilius ita vult.

PROV. Ita.

EPHES. Similiter dicit Eunomius sanctorum custodire doctrinam.

PROV. Liber noster dicit, quod habuit a sanctis, quod Spiritus est tertius ordine & dignitate.

EPHES. Non dicit liber vester, quod simulat Eunomius habere doctrinam sanctorum?

PROV. Infert Basilius: Quæ necessitas est, si ordine & dignitate est tertius, ergo est tertius natura?

EPHES. Non dicit liber vester, simulat?

PROV. Ita, quia simulabat illam illationem, quod esset tertius natura.

EPHES. Basilius non dicit ex his quæ colligebat Eunomius, sed dicit, quod simulat se custodire doctrinam sanctorum, quod sancti dicant, Spiritum esse tertium dignitate & ordine.

PROV. Illa simulatio refertur ad illationem, quia sancti dicentes tertium dignitate & ordine, non faciebant illam illationem: & ideo textus pridie allegatus, post dictum Eunomii singulariter istam illationem dicebat: Sic natura uti tertia, nec ex sanctis scripturis docti sumus, neque ex iis quæ dicta sunt iuxta consequentiam colligere possumus. Et sic contra hanc illationem dicebat * Basilius; etsi non esset tertius dignitate & ordine, ita dixisset, * ut de natura: & quod hoc sit verissimum, per exempla & per deductiones evidentissime colligitur.

* Id est, quod si non esset tertius dignitate & ordine, contra hoc etiam dixisset, ut dixit contra naturam, tertiam.

EPHES. Si opinio sanctorum & ipsius Basilii fuisset, Spiritum tertium ordine & dignitate, non diceret contra Eunomium, quod simulabat se custodire doctrinam sanctorum: imo dixisset, quod custodiret doctrinam sanctorum, nec aliud quid eum colligere præter posita. Illi dixerunt tertium ordine & dignitate: hic colligit, quod sit tertius natura. Nunc Basilius non attestatur, ut veritatem dicenti, sed dicit: Simulat custodire sanctorum doctrinam. Nam consequenter infert instans contra opinionem, quod illos qui sibi tradiderunt hunc ordinem, tacet: qui autem sunt sancti, & quibus sermonibus ^b. Vides quomodo negat Basilius hanc esse opinionem sanctorum & suam. Postea dicit, quod audax est homo, diuinorum dogmatum innovator. Insinuat innovatorem, & audacem appellat, quia dicebat a sanctis accepisse quæ non dixerant: nullus sanctorum dixit tertium dignitate. Et hoc modo dicit Basilius instans contra rationem Eunomii: alioquin ostendatis ex opinionibus sanctorum hæc esse. nam ostendimus, Basilium non conuenisse cum ea, imo extitisse

^b Id, scilicet, dixerunt, tacet.

ANNO
CHRISTI
1419.

ANNO
CHRISTI
1459.

contrarium illius opinionis & doctoris. Nonne habet^a liber? videatur.

^a Scilicet, liber vester.

PRO V. Hoc de libro consistit in facto. Basilius non dicit, quod habuerit a sanctis? Ego adduco testimonium singularissimum, videlicet magni Athanasii, cuius eandem sententiam dicit Cyrillus se tenere. Iste beatissimus Athanasius in ^b dialogo disputans in Concilio sic contra Arium, dicit istis verbis: Spiritus igitur ex Patris & Filii substantia est, cuius scilicet gratia Filius Dei nominat eum in sanctificato ^c symbolo tertium, ubi habet: *Euntes baptizate eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti*. Ex hoc Athanasius, quod Spiritus ponitur in symbolo sanctificato tertia persona, concludit, quod sit de substantia Patris & Filii, & sic quod necessario habeat substantiam a Patre & Filio. De ordine in ^d epistola ad Serapionem sic dicit, & fundat sententiam super auctoritatibus scripturæ, ita dicens: Spiritus a Filio accipit, iuxta illud quod Dominus dicit: *De meo accipiet, & annuntiabit vobis*. de Filio dicitur: *In nomine Patris venit*. de Spiritu sancto inquit: *Quem mittet Pater in nomine meo*. Dicit, si talem ordinem & naturam habet Spiritus ad Filium, qualem Filius ad Patrem; quomodo igitur, qui creaturam dicit, non etiam de Filio necessario dicit? Nunc inuincibiliter dicitur testimonio fundato a sanctis doctoribus, quod talem ordinem & naturam habeat Spiritus ad Filium, qualem Filius ad Patrem. Modo ex istis habetur, quod est tertia persona, & quod talis est ordo: ex hac auctoritate colligitur, quod Spiritus accipit esse a Filio. Declarate quomodo esse Spiritus accipiat a Filio. Non est credendum, quod Basilius contradicat Athanasio; & in sequenti congregatione, si Deo placebit, ostendetur ex Basiliomet, qui idem dicit cum beato Athanasio.

^b Cuius titulus est, De incarnatione, vel de humana natura Christi, in editione Paris. an. 1572. tom. 3. Vide quæ notavi circa hanc auctoritatem infra collat. 22. ubi denuo eam ponderat pro-uinc.

^c Sanctificatum symbolum vocat verba forme baptismatis. *Matth. 28.* ^d Quæ incipit. *Litteræ sacræ dilectionis tuæ alios. Litteræ tui sanctissimi affectus, in edit. Paris. 1572. tom. 3. Ioan. 16. Ioan. 5. Ioan. 14.*

NOTÆ AD DECIMAM SEPTIMAM
COLLATIONEM.

^a *Latino.*] Verba sancti Basilii libro tertio contra Eunomium in principio. Hanc eandem auctoritatem refert supra Andreas collatione 15. & iisdem verbis Græcus scriptor sessione 20. initio. Ceterum hæc verba, *Cum ab ipso habeat esse, & ab ipso accipiat, & annuntiet nobis, atque omnino ab illa dependeat causa*, etiam hodie desunt in editionibus impressis, quæ tamen essent omnino addenda, vt ex vetustis

exemplaribus & ipso contextu probatur hic. Vide de hac eadem auctoritate infra collationē 18. circa finem. Verba autem sancti Basilii ex Græco textu, ut refert Græcus scriptor ubi supra, sunt hæc.

ἡ ζωὴ αὐτῆς ἡ ζωὴ τοῦ υἱοῦ, καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, καὶ ἀναγέλλεται ἡμῖν καὶ ὅλως τῆς αἰτίας αἰείνης ἐξημιμένῳ παραδίδωσιν ὅτις ὁσεβείας λόγος.

¹ *Dependeat.*] Expositionem horum verborum sancti Basilii, nimirum, quid sit apud Græcos habere causam, & dependere, vide etiam apud Bessarionem in opusculo de successu Synodi Florentinæ in fine huius operis ex manuscripto codice Vaticano exhibito, capite primo.

² *Non in papyro.*] Sanctus Antoninus qui Concilio præfens fuit, titulo 22. cap. 13. hæc ait: *Inducta sunt auctoritates multorum doctorum, & præsertim Basilii, qui in libro ad Eunomium de Spiritu sancto expresse asserit, Spiritum sanctum procedere non solum a Patre, sed a Filio: & cum responsalis iam non haberet quid diceret, subterfugium quaesivit, negans hoc Basilium in eo libro scripsisse, sed mendose interpretatum, cum in codicibus suis Græce scriptis secum delatis hoc minime reperiretur. Adducti sunt plures codices Basilii ad Eunomium Græce exarati, quorum aliqui erant apud Græcos, alii penes Latinos nostros Græci sermonis peritos: & cum in nostris & aliquibus Græcorum de Constantinopoli adductis liquide haberetur, Spiritum sanctum ex Patre & Filio procedere, deprehensa est malitia Græcorum, quod scilicet corruperant scripta Basilii, Filium subtrahendo in ipsa processione. Et cum imperator Græcorum diceret, in partibus suis plurimos haberi tales libros Basilii Græce sic continentis, & illis paucis tunc in medium adductis non standum, respondit dominus cardinalis disputationi præpositus: Domine imperator, cum decreveritis ad certamen venire, oportuit magnificentiam vestram arma vestra vobiscum adducere, non in certamine ipsa expectare. Sicque Græci confutati fuere & devicti. Huic disputationi præfens fui.* Hæc sanctus Antoninus.

Hanc responsionem cardinalis, de qua sanctus Antoninus, vide infra collatione sequenti. De hac corruptione libri sancti Basilii a Græcis facta, vide Bessarionem in opusculo de successu Synodi, & processione Spiritus sancti, capite primo in fine huius operis exhibito. Vbi adducit Bessarion ita, ut supra dictum est a Latinis, locum sancti Basilii ex Hugone Eteriano de processione Spiritus sancti, libro tertio, capite 13. Floruit autem Hugo, ut dicit Bessarion ibidem, ante sua tempora trecentis annis, nimirum ut ait etiam Possuetinus in apparatu, circa annum Domini. 1160.

³ *Epistola.*] Epistola 43. quæ ibi sic se habet: *Quoniam igitur Spiritus, a quo omnis velut e fonte ad creaturas promanat bonorum suppeditatio, a Filio quidem dependet, quo cum una sine ulla distantia concipitur mente, causæ vero Patris insertam habet essentiam, unde & progreditur, hanc notionem, & cognoscibile signum eius, quæ secundum hypostasim est, proprietatis, habet, quo cum Filio simul & ipse se facit internosci, ex quo*

ANNO
CHRISTI
1439.

quo & Patre subsistit: Filius vero, qui ex Patre progredientem Spiritum per seipsum & cum seipso notum facit, solus unigenitus ex ingenito lumine reluxit, nullamque prorsus notionum communicationem secundum proprietatem suam, tam cum Patre, quam cum Spiritu sancto habet, sed ex dictis iam signis solus cognoscitur.

⁵ Athanasio.] Marcus papa in epistola quæ incipit, Doleo fratres, tomo primo Conciliorum editionis Colonienfis, sub Marco, & in Nicæno Concilio a Pisano collecto libro tertio: & quidquid sit de reliquis in ea epistola contentis, de quibus Baronius tomo tertio, anno 336. num. 58. certe non iure Ephesius cum hæreticis calumniatur Zosimum papam, eo quod asseruerit appellationes ad sedem apostolicam ex Canone Nicæno. Asserit enim hoc etiam Theodoretus libro secundo, capite quarto, ex quo Baronius tomo tertio, anno 325. num. 159. & eodem tomo, anno 347. num. 99. & de Zosimo papa tomo 5. anno 419. num. 70. & 82. Sed quamuis etiam de huiusmodi appellationibus non fieret mentio in Nicæno Concilio, certe Canones Sardicenfis Concilii, quod fuit declaratio & appendix Concilii Nicæni, nomine etiam ipsius Nicæni appellatos fuisse, vide apud eundem Baronium tom. 3. anno 347. num. 99. In Canone autem 5. alias 7. Concilii Sardicenfis aperte statuitur de appellatione ad sedem apostolicam. Vide & Binium tom. 1. in notis Concilii Nicæni, Sardicenfis, & Carthaginensis sexti. Ceterum Canones Nicænos passos esse naufragium, eosque colligendos esse ex auctoritatibus sanctorum patrum, quando pro data occasione eos adducunt, testatur late Baronius tom. 3. anno 325. num. 157. & tom. 5. anno 419. num. 70. & 82.

⁶ Basilius.] Basilius non negabat, Spiritum esse tertium in ordine, sed in natura. sic enim ait loco sæpe citato: *Dignitate namque secundum esse a Filio &c. pietatis tradit sermo: natura vti tertia, nec a sanctis scripturis edocti sumus, nec ex sanctorum dictis colligere possumus.* Et certe vnicuique textum ipsum legenti in fonte, etiam secundum lectionem ipsius Ephesii, nimirum non legendo illa verba, *Cum ab ipso habeat esse, & ab illa dependeat causa*; nihilo minus euidenter apparet Basilius ex doctrina sanctorum admittere, Spiritum tertium esse ordine, non tamen inde inferri, & natura, vt clarius probat collatione sequenti prouincialis. Quomodo autem Basilius intelligat Filium esse secundum, & Spiritum sanctum esse tertium ordine, optime declarat prouincialis infra, hac eadem collatione. Vide & sanctum Thomam 1. parte, quæst. 42. art. 3. & in specie de hac auctoritate Basilius Suarez de Trinitate lib. 4. cap. 15. num. 5. Vasquez in primam partem disp. 167. cap. 2.